

Te berekenen hoe hoog de levensmiddelen-rantsoenen konden zijn, zag Seyss-Inquart niet als een Duitse maar als een Nederlandse taak; Hirschfeld noch Louwes hadden evenwel de bevoegdheid die rantsoenen definitief vast te stellen: dat deed Seyss-Inquart, voorgelicht door von der Wense. Beiden volgden bepaald met bewondering hoe Louwes er in slaagde, de agrarische productie zodanig te herstructureren dat een dichtbevolkt land dat een groot deel van zijn voedingsmiddelen van overzee betrokken had, zich, zij het krap en met moeite, voeden kon van eigen bodem. Die bewondering bevorderde dat zich bij von der Wense en, wat belangrijker was, ook bij Seyss-Inquart de neiging ontwikkelde, weerstand te bieden aan Berlijnse eisen (eisen *à la* Goering) die zij als excessief en onredelijk beschouwden.

★

Nu dan die herstructurering van de agrarische productie.

In granen omgerekend was voor de varkens- en voor de kippenstapel vóór de oorlog ongeveer evenveel voedsel nodig als voor het brood dat voor de mensen bestemd was. De varkens en vooral de kippen werden gevoed met importartikelen; de import zorgde ook voor de bijvoeding van het vee. Die import viel weg. Hieruit vloeide voort dat de varkensstapel drastisch ingekrompen en de kippenstapel nagenoeg geheel opgeruimd werd. Wat de varkens betrof: in de zomer van '40 waren er bijna 1,3 miljoen – drie jaar later nog maar 540 000, althans volgens de officiële statistieken.

Groter nog was de inkrimping van de kippenstapel. Van de bijna 33 miljoen kippen werden ruim 29 miljoen geslacht, de meeste in '40. De fokbedrijven mochten voldoende kippen behouden om, zodra dat mogelijk was, weer een behoorlijke Nederlandse kippenstapel op te bouwen en voorts werd goedgevonden dat op kleine boerenbedrijven 10, op grote 15 kippen niet geslacht werden die dan volledig met het afval van de boerderij gevoerd moesten worden. In totaal bleven er ca. 3,6 miljoen kippen over, onder welke ca. 600 000 fokkippen. Alleen de eieren van die fokkippen werden ingezameld; zij gingen naar de *Wehrmacht* en naar de ziekenhuizen toe, de algemene distributie (één ei per persoon per week) die van vroegere voorraden gebruikt gemaakt had, eindigde in de herfst van '41. Nadien kwamen de eieren van de overige kippen vaak niet verder dan de boerderij – een deel belandde bij familie- of andere relaties of verdween in de zwarte handel. De officiële statistiek schatte dat de totale eierenproductie in '43 gedaald was tot 7% van het peil van '39.¹

¹ Het aantal tamme eenden daalde tot 5% van het vooroorlogse peil.